शिक्षाको इतिहास सम्बन्धी सामान्य जानकारी

१.नेपालको शैक्षिक इतिहास (राणाकालदेखि हालसम्म)

- <u>जङ्गबहादुर राणाबाट शिक्षामा भएको प्रयास :(१९०३-१९३३)</u> ***<u>बबरजङ्ग राणा वि.सं. १९१५ - १९३२</u>***

- दरवार स्कुलको स्थापना सुरेन्द्र शाहको राज्य कालमा - वि.सं. १९१०असोज २७ गते (१८५३ October)
- वि.सं. १९१४ मा धनकुटामा -शास्त्र विधान गृह (पुस्तकालय) वि.सं. १९१५ शिक्षा विभागको डाइरेक्टर बबरजङ्गलाई नै पहिलो शिक्षा डाइरेक्टर मुस्ताफिर ख्वाजालाई. १९२७ मा मुन्सिखानामा नियुक्त
- वि.सं. १९२७ मा नारायणहिटी संस्कृत पाठशालाको स्थापना ४ जना गुरु र ५७ विद्यार्थी रहेका थिए
- वि.सं. १९३१ जीतजङ्गले आर्यघाट संस्कृतको पठनपाठन शुरु (केही ब्राह्मण र बटुक जम्मा आफ्नो निजी खर्चमा) त्यहाँ पढाउन विष्णुहरि शर्मालाई नियुक्त
- १९३२मा धीर विभागको डाइरेक्टरमा नियुक्त भाइ भारादारका छोरालाईप्रवेशमा खुकुलो,सम्बन्धन कलकत्ता
- वि.सं. १९३२ दरवार स्कुल हाइ स्कूलमा परिणत भइ कक्षा १० भएको

- **<u>रणोद्दीप सिंहको समयमा शिक्षाको विकास (१९३३-१९४२)</u>*<u>(२) धीर शमशेर १९३२ - १९३८</u>***

- वि.सं. १९३४ धीर शमशेरले प्रधानमन्त्री समक्ष रानीपोखरी संस्कृत पाठशाला खोल्ने विन्ती चढाए पछि स्वीकृति भएको
- दरवार स्कुललाई रानीपोखरीको उत्तरपट्टि धीर शमशेरले गरेका त्यति बेला यो स्कुल ८ कक्षा सम्मको थियो

Laxmi Pd Joshi

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

- वि.सं १९३४ मा केदार नाथ चटोपाध्याय दरवार हाइस्कुलको पहिलो वङ्गाली हेडमास्टरमा नियुक्त
- १९३५ मा क्या. गरुढध्वज राना नेपाली पहिलो दरबार हाइस्कुलमा अङ्ग्रेजी पढाउन नियुक्त
- वि.सं. १९३८ मा जनरल केदार नरसिंह शिक्षा डाइरेक्टरमा नियुक्त
- वि.सं. १९४१ वैशाख - १ धीर शमशेरले गुठी राखी रानीपोखरी संस्कृत पाकशालाको स्थापनाका लागि गुठीको बन्दोबस्त र ५४ जना बटुकहरूका लागि सङ्कल्प समेत गरेका थिए । उनको मृत्यु भएका कारण सम्भव भएन
- रानीपोखरी संस्कृत पाठशाला पण्डित लोकराज पाण्डेको दलानबाट प्रधानमन्त्री रणोद्दीप सिंहले रानी पोखरीको उत्तरपट्टिको टहरामा र केही समयपछि रणमुक्तेश्वरको सत्तलमा सार्न लगाएका
- वि.सं. १९४१ मा नेपालमा पञ्चाङ्ग छापिन थालेको

➢ **<u>वीर शमशेरको समयमा शिक्षाको विकास (१९४२-१९५७)</u>**

- वि.सं १९४२ मा वीर शमशेर भएपछि दरवार स्कुलमा जनताका छोराछोरीलाईप्रवेश, शिक्षाको स्वरूपमा बहस चलाएका - १९४२ मा खड्ग शमशेर शिक्षा विभागको Director मा नियुक्त
- वि.सं. १९४४ मा कमाण्डिङ्ग जनरल चन्द्रशमशेर शिक्षा विभागको डाइरेक्टरमा नियुक्त
- राणाहरू मध्ये छात्रबृत्तिको शुरुआत गर्ने राणा वीर शमशेर नै पहिलो थिए । जापानमा आफ्नो छोरो गेहेन्द्र शमशेर लगायतलाई पूर्ण छात्रबृत्ति दिएर जापानमा कृषि, इन्जिनियरिङ पढ्न पठाएका थिए
- वि.सं.१९४५ मा प्रधानमन्त्री वीर शमशेरले गोत्र हत्याको पापमोचनको लागि तिन धारा गुठीको आयस्ताबाट दरबार स्कुलका विद्यार्थीलाई खाजा खुवाउने व्यवस्था
- विसं १९४३ देखि रानीपोखरी संस्कृत पाकशाला (तिनधारा संस्कृत पाठशाला) वाबु धीरशमशेरको सङ्कल्प बमोजिम जम्मा १०८ जनाका लागि रानी पोखरी पाठशालामा नित्य भोजनको व्यवस्था

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- ♥ वि सं १९४३ साल अश्विन २१ गतेबाट कलकत्ताका बटेकृष्ण मैत्रैयलाई असिष्टेण्ट हेडमास्टररु. २४६०/दिने व्यबस्था - वि.सं.१९४५ भारतबाट आएकी गंगावाई नामकी महिलाको नेतृत्वमा महिला शिक्षाको शुरुआत उनकै पालमा भएको १९४५ तिर, तिनद्वारा पाठशालाको भवन निर्माण गरिएको,दरवार स्कुल सेतो दरवारमा सरेको थियो
- ♥ वि.सं. १९४८ मा (१८३१) वीर शमशेरको पालामा दरवार स्कुलको स्थायी भवन खडा भएपछिमाथिल्लो तलामा दरवार स्कुल र तल्लो खण्डमा रानी पोखरी पाठशाला चलाउने गरी रणमुक्तेश्वरबाट स्थानान्तरण गरिएको । स्थापनाको ३८ वर्षपछि दरवार स्कुल आफ्नो भवनमा सऱ्यो
- ♥ वि.सं. २०३५ बाट दरवार स्कुललाईभानु मा.वि. नामाकरण गरिएको
- ♥ रानीपोखरी पाठशालाको सम्बन्ध बनारस स्थित वाणारसी संस्कृत विश्वविद्यालयसँग यो सम्बन्ध १९४५ मा गाँसिएको - वि.सं. १९५० मा पाल्पाको लहरे पीपलमा र कास्की पोखराको विन्ध्यावासिनीमा वीर शमशेरले पाठशाला खोल्न लगाएका - वि.सं. १९५२ मा स्कुल गोश्वाराको स्थापना भएको
- ♥ वि.सं. १९५४ मा रेन्जर कोर्ष पढ्न छात्रवृत्ति पाउने नेपाली वासुदेव उप्रेती हुन् । यो व्यबस्था पनि वीर शमशेरले गरेका - वि.सं. १९५५ तिर रानीपोखरी संस्कृत पाठशालामा मध्यममा सम्मको पढाइ हुन्थ्यो भने परीक्षा दिनबनारस जानुपर्थ्यो
- ♥ वि.सं.१९५६ बनारस संस्कृत पढ्न जान मासिक रु. ५।- छात्रवृत्तिको रकमको व्यवस्था
- ♥ वि.सं. १९५७ मा वीर पुस्तकालयको स्थापना पं. केदारनाथको जिम्मामापुस्तक थिए) यो नेपालको पहिलो पुस्तकालय - वि.सं. १९५७ मा सुनधारामा मेडिकल स्कुलको स्थापना ।

➢ **<u>देव शमशेरको समयमा भएको शिक्षा विकास (१९५७-७५८)</u>**

- ♥ देव शमशेरका पालामा १९५७/५८ मा स्थापित भाषा पाठशालाहरू नेपाली भाषाको माध्यमबाट मुलुकका विभिन्न भागमा प्राथमिक शिक्षा दिनेपरिपाटी थालनी भएको थियो । र यसका लागि

Laxmi Pd Joshi

पाठ्यपुस्तकको व्यबस्था पनि गरियो - देब शमशेरका पालामा दरबार स्कूललाई सर्वसाधारणका लागि खुला

- दरवार स्कूलका छात्रहरूलाई छात्रबृत्तिको व्यबस्था : विद्यार्थीलाइ वर्षको ९ मुरी धान र महिनाको ५ रु भत्ता तथा फागु खेल्न५० पैसा र दिउँसोको खाजा खान खर्च समेत दिने ब्यबस्था गरेका थिए
- भारतको बरोदाको शिक्षाबाट प्रभावित भएका देव शमशेरले सर्वव्यपी प्राथमिक शिक्षा व्यापक बनाउने घोषणा गरेका - देशशमशेरको शिक्षा अभियान सफल बनाउन जय पृथ्वी बहादुर सिंहले अक्षाराङक शिक्षा नामक पहिलो नेपाली पाठ्यपुस्तक तयार गरेका थिए । यो नेपाली भाषामा लेखिएको पहिलो पुस्तक हो
- त्यसबेला काठमाण्डौ उपत्याकामा मात्र ५० र बाहिर करीव १०० विद्यालयहरू खुले तर उनी भन्दा अघि खुलेका सहित उनको समयमा जम्मा १५७ ओटा भाषा पाठशाला रहेका
- उनले नेपालमा करीव ३०० पाठशाला खोल्ने योजना बनाएका १९५८ साल बैसाख ३० गते काठमाण्डौ, भादगाँउ र पाटनमा कन्या पाठशाला देवशमशेरले खुलाएका थिए । चन्द्र शमशेर प्रधानमन्त्री भए पछि बन्द गराए
- देवशमशेरले ठाँउ/ठाँउमा भाषा पाठशाला खोल्नका लागि रु ३,००,०००/ छुट्याएका
- वि सं १९५८ मा उनी अपदस्त भएपछि बाँकी रहेको रकमले बनारसको ब्रह्म घाटमा विद्यालय सञ्चालनमा ल्याउन खोज्दा त्यसको व्यबस्थापन गर्न चन्द्र शमशेरको डरले कोही पनि तयार नभएकाले पछि बेलायतको अनाथालयमा बाँकी पैसा दान दिइएको
- जयपृथ्वीबहादुर सिंहले वि.सं १९६२ सालमा नक्सालमा आफ्नो दरबार भित्र सत्यबादी पाठशाला विसं १९७० मा नक्सालबाट बभ्काङको आफ्नो दरबारमा १९९५ सालमा मात्र यो विद्यालयले स्वीकृति पाएको थियो ।२००७ सालसम्म कक्षा ७ सम्म र २००८ साल पौष ८ गते देखि हाइस्कूल भएको
- वि.सं.१९५८ मा कमाण्डर इनचिफ भीमशमशेर शिक्षा विभागको डाइरेक्टरमा नियुक्त

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- शुरुमा दरवार स्कुलको परीक्षा र पढाइको माध्यम अङ्ग्रेजी भाषा
- दरवार स्कुलमा कक्षा ५ भन्दा मुनि मौखिक र सो भन्दा माथि लिखित परीक्षाको व्यवस्था
- दरवार स्कुलमा इतिहास र भूगोल पढाउन निषेध
- दरवार स्कुलको सम्बन्ध कलकत्ता विश्वविद्यालयसँग हुँदा स्कुलमा शनिबार आधा र आइतबार पूरै दिन बिदा हुन्थ्यो - दरवार स्कुलको अन्तिम परीक्षालाई कलकत्ता वि.वि मा Entrance भनिन्थ्यो
- पहिलो Entrance pass गर्ने सर्वसाधारण नेपालीका छोरा वीरजङ्ग विष्ट
- प्रथम श्रेणीमाEntrance pass गर्ने पहिलो व्यक्ति वासुदेव उप्रेती (१९५८)
- पहिलो Entrance pass गर्ने राणा परिवारको व्यक्ति चन्द्रशमशेर
- राणाहरूमा प्रवेशिका Pass गर्नेहरूले दोसल्लाको पुरस्कार पाउँथे
- रानीपोखरी पाठशालाको स्थायी भवन वि.सं. १९४८ मा वीर शमशेरले बनाएका
- रानीपोखरी पाठशाला पूर्ण सरकारी रूपमा सञ्चालन भएपछि यसको नाम -राजकीय संस्कृत प्रधान पाठशाला रहेको - रानीपोखरी पाठशालाको विद्यार्थीहरू गुरुको सिफारिस लिएर भारतको बनारस स्थित राजकीय संस्कृत, विद्यालय, हालको सम्पूर्णानन्द विश्वविद्यालय मा वि.सं. १९४८ (सन् १८९१) बाट परीक्ष दिन जान थालेका
- अरूका कुरा छाडिदेऊ, आफ्ना छोराछोरीलाई अङ्ग्रेजी पढाउ भन्ने राणा प्र.म. जङ्गबहादुर
- दुनियाँका छोराले पढ्न पाठशाला चाहिन्छ -रणोद्धिप सिंह
- रणोद्धिप सिंह प्र.म. हुँदा शिक्षा डाइरेक्टर धीर शमशेर
- जयपृथ्वीवहादुर सिंहले वि.सं. १९५१ (सन् १८९४) मा कलकता विश्वविद्यालयबाट Entrance पास गरेका - देवशमशेरको पालामा दरवार स्कुलको उच्च कक्षामा नेपाली भाषा पाठ्यक्रम समावेश

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- देव शमशेरले ५० जना विद्‌यार्थी जम्मा गर्ने र ती विद्‌यार्थी बस्ने ठाउँको व्यवस्था गर्न सक्ने प्रत्येक गाउँमा एक जनाको दरबन्दी र पाठशाला खोल्ने स्वीकृति दिने व्यवस्था गरे ।विद्‌यालय खोल्ने जिम्मेवारी पं दिब्यदेव पन्तलाई दिएको
- देवशमशेरले भाषा पाठशालाका विद्‌यार्थीलाई निःशुल्क पढाउन सिलोट र अक्षराङ्क शिक्षा नामक पुस्तक वितरण गरेका
- नेपालीमा लेखिएको पहिलो पुस्तक अक्षराङ्क शिक्षा हो
- अक्षराङ्क शिक्षामा पं. नरदेव मोतिकृष्ण शर्माद्वारा पशुपत प्रेसमा छापिएको थियो । यसको पाण्डुलिपी राष्ट्रिय पुस्तकालय हरिहर भवनमा छ

➢ **<u>चन्द्र शमशेरको समयमा शिक्षा विकास(१९५८-१९८६)</u>**

- १९५८ असोज १२ गते चन्द्र शमशेरले उपत्यका भित्र २० ओटा स्कुल खोलेका
- वि.सं १९५९ मा स्वीकृत भइ वि.सं १९६० कार्तिकमा केटाकेटी पढाउने किताब तर्जुमा अड्डाको स्थापना
- वि.सं. १९६२ मा (१९०५) मा अड्डामा लेखापढी गर्ने, हिसाब किताब राख्ने, लेखन्दास, श्रेस्तेदार वहीदार आदि तयार पार्ने हेतुले श्रेस्ता पाठशाला खुलेको
- १९६२ मा त्रिचन्द्र भारती भवन सिलगढी (डोटी) मा खुलेको
- १९६३ मा जयपृथ्वीबहादुर सिंहले काठमाडौंको नक्सालमा सत्यवादी पाठशालाको स्थापना (प्राथमिक तहको सन् (१९०७मा)
- वि.सं. १९६६ मा जनकपुरको ज्ञानकुपमा संस्कृत पाठशाला स्थापना भएको
- रिडी संस्कृत पाठशाला वि.सं.१९६६ (राजा पृथ्वी वीर विक्रमको पालामा)
- वि.सं. १९६७ कार्तिक मा पास जाँच अड्डा स्थापना (यसलाई २०१८ असार ३१ मा परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयमा परिणत) - श्रेस्ता पाठशालाको पहिलो सुपरिवेक्षक - पण्डित हेमराज पाण्ड

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- पास जाँच अड्डाको पहिलो हाकिम -पण्डित लोकराज
- श्रेस्ता पाठशालामा लेख र अङ्क गणित २ विषय पास गरेकालाई २ पासे भनिन्थ्यो । लेख, श्रेस्ता, हिसाब र औंठा पास गरेकालाई ४ पास भनिन्थ्यो
- वि.सं. १९६८ (१९११) प्रयाग विश्वविद्यालयको म्याट्रीकुलेशन परीक्षामा नेपाली भाषाको माध्यमबाट परीक्षा दिन पाइने व्यवस्था चन्द्र शमशेरले चिठी लेखेर गरेका
- वि.सं. १९६९ मा गोरखा भाषा प्रकाशिनी समिति - चन्द्रशमशेरले खड्ग निशान लगाएपछि खुलेको
- १९७० फागनु २ मा गोरखा भाषा प्रकाशिनी समिति नक्शालको नन्दीकेशर बहालमा खुल्यो
- १९७२ मा पाशुपत प्रेसबाट पहिलो पुस्तक गोरखा शिक्षा पहिलो भाग, १९७३ दोश्रो र १९७४ मा तेश्रो भाग प्रकाशित - वि.सं. १९७० मा काठमाडौं नक्सालमा खोलिएको सत्यवादी पाठशाला बभाङमा सारिएको (पहिलो प्र.अ. जयपृथ्वीबहादुर सिंहका भाइ अमर बहादुर सिंह) - सत्यवादी पाठशालाले वि.सं. १९९५ मा जुद्ध शमशेरको समयमा (स्थापनाको ३२ वर्षपछि) सरकारी मान्यता पायो - सत्यवादी पाठशाला वि.सं. २००७ सालसम्म कक्षा ७ सम्म र २००८ देखिHigh Schoolसञ्चालन भएको
- जयपृथ्वीबहादुर सिंहले अक्षराङ्क शिक्षाका अतिरिक्त बालबोध श्रेस्ता बोध, भूगोल विद्या आदि लेखेका
- सबैले इलाम सिकी विद्या पढी, जान्नेलाईअरूलाई हाँकि 'होस्टे' भन्ने हुनुपर्छ भन्ने जयपृथ्वीबहादुर सिंह
- अस्पताल, स्कुल घर बनाउनु पनि स्कुल बनाउनु जस्तै हो भन्ने भनाइ पनि जयपृथ्वीबहादुर सिंहकै हुन्
- चन्द्र शमशेरले भाषा पाठशाला खोल्न बन्देज लगायो भन्ने आरोपबाट बच्न उपत्यकामा २५ र बाहिर १८ भाषा पाठशाला खोलेका

Laxmi Pd Joshi

- ♥ १९७२ मा उपत्यका बाहिरको पहिलो अङ्ग्रेजी स्कुल चन्द्रमिडिल स्कुल स्थापना
- ♥ सिराहामा स्वामी दामोदरानन्दको पहलमा रेलमा भारत जाने यात्रीहरूलाई टिकटमा लेखिएको अङ्ग्रेजी टिकट बुझ्न नसकी ठगिने भएकाले सहज बनाउन खोलेको
- ♥ १९७५ भाद्र २७ त्रिभुवन चन्द्र कलेज स्थापना, शुरुमा आ.एको पढाइ भएको, सम्बन्धन - कलकत्ता विश्व विद्यालयसँग
- ♥ Tri Chandra College. मा १९७७ देखि विज्ञानमा Intermediate र १९८० देखि वि.ए. को पढाइ, २००४ देखि वि.एससी सञ्चालन भएको
- ♥ Tri Chandra College. मा सुरुमा ६ जना विद्यार्थी र ६ जना प्राध्यापक थिए
- ♥ Tri Chandra College का प्रथम Principal बटुकृष्ण मैत्रेय
- ♥ शिक्षा विभागको Director पदलाईDirector General मा परिणत । वि.सं. १९७६ देखि गरिएको प्रथम म्चभअतयच General बहादुर शमशेर नियुक्त
- ♥ वि.सं. १९७६ मा चन्द्र शमशेरले भाषा पाठशाला, संस्कृत पाठशाला, श्रेस्ता पाठशाला र धार्मिक पाठशालाको निरीक्षण गर्न पाठशाला बन्दोबस्त इन्सपेक्टरी अफिस स्थापना गरे । पाठशाला बन्दोबस्त इन्सपेक्टरी अफिसको हाकिममा सुब्बा ज्वाला सिंह हमाललाई नियुक्त गरे
- ♥ वि.सं. १९७६ मा स्कुल गोस्वारा, कलेज स्कुल गोस्वारा मा परिणत
- ♥ वि.सं. १९७८ मा श्रेष्ता पाठशालाको पाठ्यक्रममा औंठा विषय थपी चार पासे बनाएको ।१९७८ दार्जिलिङमा मा.वि. तहमा नेपाली भाषाको पढाइ सुरु - चारपासेलाई नेपाली र साहित्य थपेर वि.सं. १९८५ मा ६ पासे बनाइएको थियो - वि.सं.१९८० देखिकलकत्ता विश्वविद्यालयबाट दरबार हाइस्कूलको सम्बन्ध पटना विश्वविद्यालयमा सरिएको थियो - वि.सं. १९८० असारमा चन्द्रशमशेरले काठमाडौंको ढोकाटोलमा कन्या पाठशालाको स्थापना
- ♥ वि.सं. १९८० - त्रिभुवन चन्द्र कलेजको नाम त्रिचन्द्र कलेज बनाइएको

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- पास जाँच अड्डाको पहिलो हाकिम -पण्डित लोकराज
- श्रेस्ता पाठशालामा लेख र अङ्क गणित २ विषय पास गरेकालाई २ पासे भनिन्थ्यो । लेख, श्रेस्ता, हिसाब र औंठा पास गरेकालाई ४ पास भनिन्थ्यो
- वि.सं. १९६८ (१९११) प्रयाग विश्वविद्यालयको म्याट्रीकुलेशन परीक्षामा नेपाली भाषाको माध्यमबाट परीक्षा दिन पाइने व्यवस्था चन्द्र शमशेरले चिठी लेखेर गरेका
- वि.सं. १९६९ मा गोरखा भाषा प्रकाशिनी समिति - चन्द्रशमशेरले खड्ग निशान लगाएपछि खुलेको
- १९७० फागनु २ मा गोरखा भाषा प्रकाशिनी समिति नक्शालको नन्दीकेशर बहालमा खुल्यो
- १९७२ मा पाशुपत प्रेसबाट पहिलो पुस्तक गोरखा शिक्षा पहिलो भाग, १९७३ दोश्रो र १९७४ मा तेश्रो भाग प्रकाशित - वि.सं. १९७० मा काठमाडौं नक्सालमा खोलिएको सत्यवादी पाठशाला बभ्फाङमा सारिएको (पहिलो प्र.अ. जयपृथ्वीबहादुर सिंहका भाइ अमर बहादुर सिंह) - सत्यवादी पाठशालाले वि.सं. १९९५ मा जुद्ध शमशेरको समयमा (स्थापनाको ३२ वर्षपछि) सरकारी मान्यता पायो - सत्यवादी पाठशाला वि.सं. २००७ सालसम्म कक्षा ७ सम्म र २००८ देखिHigh Schoolसञ्चालन भएको
- जयपृथ्वीबहादुर सिंहले अक्षराङ्क शिक्षाका अतिरिक्त बालबोध श्रेस्ता बोध, भूगोल विद्या आदि लेखेका
- सबैले इलाम सिकी विद्या पढी, जान्नेलाईअरूलाई हाँकि "होस्टे" भन्ने हुनुपर्छ भन्ने जयपृथ्वीबहादुर सिंह
- अस्पताल, स्कुल घर बनाउनु पनि स्कुल बनाउनु जस्तै हो भन्ने भनाइ पनि जयपृथ्वीबहादुर सिंहकै हुन्
- चन्द्र शमशेरले भाषा पाठशाला खोल्न बन्देज लगायो भन्ने आरोपबाट बच्न उपत्यकामा २५ र बाहिर १८ भाषा पाठशाला खोलेका

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- १९७२ मा उपत्यका बाहिरको पहिलो अङ्ग्रेजी स्कुल चन्द्रमिडिल स्कुल स्थापना
- सिराहामा स्वामी दामोदरानन्दको पहलमा रेलमा भारत जाने यात्रीहरूलाई टिकटमा लेखिएको अङ्ग्रेजी टिकट बुझ्न नसकी ठगिने भएकाले सहज बनाउन खोलेको
- १९७५ भाद्र २७ त्रिभुवन चन्द्र कलेज स्थापना, शुरुमा आ.एको पढाइ भएको, सम्बन्धन - कलकत्ता विश्व विद्यालयसँग
- Tri Chandra College. मा १९७७ देखि विज्ञानमा Intermediate र १९८० देखि वि.ए. को पढाइ, २००४ देखि वि.एससी सञ्चालन भएको
- Tri Chandra College. मा सुरुमा ६ जना विद्यार्थी र ६ जना प्राध्यापक थिए
- Tri Chandra College का प्रथम Principal बटुकृष्ण मैत्रेय
- शिक्षा विभागको Director पदलाईDirector General मा परिणत । वि.सं. १९७६ देखि गरिएको प्रथम म्धबभअतयच General बहादुर शमशेर नियुक्त
- वि.सं. १९७६ मा चन्द्र शमशेरले भाषा पाठशाला, संस्कृत पाठशाला, श्रेस्ता पाठशाला र धार्मिक पाठशालाको निरीक्षण गर्न पाठशाला बन्दोबस्त इन्सपेक्टरी अफिस स्थापना गरे । पाठशाला बन्दोबस्त इन्सपेक्टरी अफिसको हाकिममा सुब्बा ज्वाला सिंह हमाललाई नियुक्त गरे
- वि.सं. १९७६ मा स्कुल गोस्वारा, कलेज स्कुल गोस्वारा मा परिणत
- वि.सं. १९७८ मा श्रेष्ता पाठशालाको पाठ्यक्रममा औंठा विषय थपी चार पासे बनाएको ।१९७८ दार्जिलिङमा मा.वि. तहमा नेपाली भाषाको पढाइ सुरु - चारपासेलाई नेपाली र साहित्य थपेर वि.सं. १९८५ मा ६ पासे बनाइएको थियो - वि.सं.१९८० देखिकलकत्ता विश्वविद्यालयबाट दरबार हाइस्कूलको सम्बन्ध पटना विश्वविद्यालयमा सरिएको थियो - वि.सं. १९८० असारमा चन्द्रशमशेरले काठमाडौंको ढोकाटोलमा कन्या पाठशालाको स्थापना
- वि.सं. १९८० - त्रिभुवन चन्द्र कलेजको नाम त्रिचन्द्र कलेज बनाइएको

Laxmi Pd Joshi

- वि.सं. १९८० - त्रिचन्द्र कलेजको सम्बन्धन कलकत्ता विश्वविद्यालयबाट पटना विश्व विद्यालयमा सारिएको
- स्थापना कालमा त्रिचन्द्र कलेजको रेखदेख -शिक्षा विभागका डाइरेक्टर जनरल अफ पब्लिक इन्स्ट्रक्सनले गर्दथे
- १९८१ मा पाटन र भक्तपुरमा मिडिल स्कूलको स्थापना, १९८७ मा पाटनको मिडिल स्कूल हाइस्कूल भएको
- वि.सं १९८२ मा सरदार रुद्राराज पाण्डे दरवार स्कुलको हेडमास्टर नियुक्त । दरवार स्कूलमा हेडमास्टर हुने उनी पहिलो नेपाली थिए (आफूले पढाएको विद्यार्थी प्र.अ. भएपछि विद्यालय मात्र होइन नेपालै छाडी भारत जाने व्यक्ति पूर्व हेडमास्टर शारदाप्रसाद मुखर्जी र इश्वरी दत्त रटौरी)
- वि.सं. १९८४ मा अमर खाँ फौजदारको नेतृत्वमा चन्द्रमिडिल स्कुल बाराको भवानीपुरमा स्थापना
- वि.सं. १९८५ मा राजकीय आर्युवेद पाठशालाको स्वकृति भयो । वि.सं. १९८७ मा राजकीय आर्युवेद पाठशालाको स्थापना - वि.सं. १९८६ मा मेजर जनरल मृगेन्द्र शमशेर शिक्षा विभागको डाइरेक्टर नियुक्त
- वि.सं. १९८६देखि दरवार स्कूलका परीक्षार्थीले परीक्षा दिन पटना विश्वविद्यालयको परीक्षा केन्द्र काठमाडौंमा
- १९८६ मा श्रेस्ता पाठशालाको भवन स्थापना पाठशालामा भर्ना भइ पढ्ने विद्यार्थीलाई वार्षिक ३६ रु छात्रबृत्ति प्रदान - श्रेस्ता पाठशालामा पढी जाँचमा पास हुने निजामती सेवाका लागि योग्य ठहरिएका उमेद्धारलाई बभ्काङ्गी राजा जय पृथ्वी बहादुर सिंहले प्रमाणित गर्दथे
- वि.सं. १९८६ मा ४ पासेमा नेपाली र साहित्य विषय थपेर ६ पासे बनाइएको र जुद्धको पालामा ११ पास सम्म बनाइएको

Laxmi Pd Joshi

➢ **भीम शमशेरको समयमा भएको शिक्षा विकास (१९८६-१९८९)**

- वि.सं. १९८७ फाल्गुण १९ मा भीमशमशेरको पालामा बसन्तपुरमा टेक्निकल स्कूलको स्थापना वि.सं १९८७ मा पुस्तकालय पर्वको भएको - वि.सं १९८७ बालकृष्ण सम पासजाँच अड्डाको हाकिम भएका
- सर्वप्रथम नेपाल बाहिर खुलेको भाषा पाठशाला तिब्बतको लासामा खुलेको
- १९८८ मा हाजिरी गोश्वारा स्थापना - १९८९ अङ्ग्रेजी शिक्षा र संस्कृत शिक्षाको छुट्टा छुट्टै निर्देशकको व्यवस्था

➢ **जुद्ध शमशेरको समयमा भएको शिक्षा विकास (१९८९-२००२)**

- १९८९ मा गोरखा भाषा प्रकाशिनी समितिको नाम नेपाल भाषा प्रकाशित समिति नामाकरण ।
- वि.सं.२०२१ मंसिर २५ मा साझा प्रकाशनमा परिणत - १९८९ मा गोकुण्डेश्वर प्राइमरीस्कूलको स्थापना (धनकुटा) हाइस्कुल भएको २००४
- वि.सं १९८९ जुद्ध शमशेरको पालामा कृषि स्कूलको स्थापना
- वि.सं. १९९० कार्तिक १६ मा SLC बोर्डको स्थापना
- वि.सं. १९९०मा एस.एल.सी वोर्ड (प्रवन्धबोर्डको स्थापनापछि दरवार स्कुलको सम्बन्ध पटनाविश्व विद्यालयबाट हटेको - वि.सं. १९९० पौष अन्तिम हप्ता SLC परीक्षा सञ्चालन
- वि.सं. १९९० SLC को पहिलो परीक्षा केन्द्र दरवार स्कुलको दक्षिणपटिको भवन मजलिस घरमा रहेको
- वि.सं. १९९० माघ २ गते भएको भूकम्पले परीक्षा केही दिन स्थगित गरिएको
- वि.सं. १९९० मा पाटन हाइस्कुलका ७ र दरवार हाइ स्कुलका २७ गरी ३४ जनाले SLC परीक्षा फाराम भरेका, ३३ जनाले मात्र परीक्षा दिएका (एक मात्र छात्रा सविना कुमारी देवी परीक्षामा अनुपस्थित) उक्त परीक्षामा १० जना II Div. ९ जना III Div. उत्तीर्ण, बाँकी १४ जना फेल भएका

Laxmi Pd Joshi

थिए, परीक्षा ८०० पूर्णाङ्कको थियो भने उत्तीर्णाङ्क २८० थियो - SLC बोर्डको अध्यक्ष डाइरेक्टरजनरल हुने व्यवस्था

- पहिलो परीक्षा नियन्त्रक हरमणी आचार्य (वि.सं १९९० देखि २०१४ सालसम्म)
- दरवार स्कुलसँग पटना विश्व विद्यालयको सम्बन्ध औपचारिक रूपले टुटेपनि (१९९० मा) शैक्षिक पक्षबाट सो सम्बन्ध वि.सं. २०१६ त्रिभुवन विश्व विद्यालय स्थापना हुँदासम्म रहेको थियो
- S.L.C. उत्तीर्ण विद्यार्थीलाई १ वर्ष भित्र प्रमाण पत्र बाँड्ने व्यवस्था थियो । (सम्बन्धित प्र.अ. वा त्रिचन्द्र कलेजमा) - काठमाडौं उपत्यका बाहिर खुलेको पहिलो SLC परीक्षा केन्द्र त्रिजुद्ध हाइस्कुल बीरगञ्ज वि.सं. २००१ मा S.L.C.supplymentry परीक्षाको सुरआत २००३ देखि २०२३ सम्म पछि २०५४ देखि हालसम्म
- Compartmental परीक्षाको व्यवस्था वि.सं. २०२३-२०५३ सम्म
- SLC परीक्षामा कक्षा १० बाट मात्र परीक्षा सोध्ने व्यवस्था २०६३ देखि (मन्त्री परिषद्को २०६३ कार्तिक १३ को निर्णय) - वि.सं. १९९० वैशाख १ गते Technical school अर्न्तगत आर्ट स्कुल स्थापना
- वि.सं. १९९१ मा त्रिचन्द्र कलेजको परीक्षा पटना विश्व विद्यालय बाट त्रिचन्द्र कलेजबाटै लिन पाउने व्यवस्था
- शारदा पत्रिकाको प्रकाशन १९९२ मा भएको थियो
- वि.सं. १९९३ मार्ग २५ मा २२ सदस्यीय शिक्षा बोर्ड गठन (जुद्धशमशेरको पालामा वि.सं. यो बोर्ड डाइरेक्टर जनरल अफ पब्लिक इन्सट्रक्सनलाई शिक्षाका विषयमा सुझाव दिन गठन भएको थियो
- शिक्षा बोर्डको सुझावअनुसार पास जाँच अड्डाको नयाँ सनद वि.सं. १९९४ मा निक्स्यो ।सोही अनुसार श्रेस्ता पाठशालाको नियमावली परिवर्तन भएको

Laxmi Pd Joshi

♥ वि.सं.१९९३ मा गुल्मीको भार्सेमा पाठशाला स्थापना

♥ खरीदार कृष्ण प्रसाद कोइरालाले वि.सं. १९८६ कार्तिक ४ मा भारतको चम्पारण जिल्लाको टेन्डीमा खुलेको प्राथमिक स्कुललाई १९९२ मा विराटनगरमा सारिएको, हाल आदर्श उच्च मा.वि.का रूपमा सञ्चालित विराटनगरमा वि.सं. १९९२मा आदर्श हाइस्कुल खोलेकोमा कृष्णप्रसाद कोइराला पक्राऊ ।

♥ विसं १९९५ मा अदर्श हाइस्कूलको उद्घाटन भएको । वि.सं. १९९५ जुद्ध हाइस्कुल (आदर्शले स्वीकृति पाएको

♥ दुनियाका तर्फबाट प्राइभेट स्कूल खडा गर्न खड्ग निशाना सदर वि.सं.१९९५ चैत्र २८ गते

♥ वि.सं. १९९५ बर्दीया गुलरियामा पाठशाला खुलेको

♥ १९९५ मा टेक्निकल स्कूल अन्तर्गतको नेपाल आर्ट स्कुल जुद्ध कला पाठशालामा परिणत भएको - १९९६ माघ ८ गते शिक्षा इस्तिहार जारी । (४२ दफा),शिक्षाको इस्तिहारलाई पहिलो कानूनी दस्तावेज मानिन्छ

♥ शिक्षाको इस्तिहारले विद्यालय शिक्षाको संरचना ३ + ४ + ३ (खण्ड पैल्हा ३ क्लास, मध्यम खण्ड ४-७ क्लास, उच्च खण्ड अष्ठम्, नवम् र दशम क्लास)

♥ इस्तिहारमा शिक्षाको माध्यम अङ्ग्रेजी र हिसाब बाहेक सबै नेपाली हुने भनिएको

♥ इस्तिहारले प्राथमिक खण्डमा ४ घण्टा र अन्य खण्डमा दैनिक ५ घण्टा पढाउनुपर्ने व्यवस्था गरेको

♥ विद्यालय समय विहान ९ बजेदेखि बेलुका ५ सम्म - इस्तिहारले कक्षा ९ र १० ५० जना, कक्षा ५-८ मा ४० जना,

♥ विभागको डाइरेक्टर जनरल अफ पब्लिक इन्स्ट्रकसनमा नियुक्त - १९९८ मा तत्कालीन संस्कृत शिक्षा निर्देशक हेमराज पाण्डेले संस्कृत कलेज बनारसका तर्फबाट संस्कृत परीक्षाका प्रश्नपत्र बनाई परीक्षामा उत्तीर्ण हुने विद्यार्थीलाईप्रमाण पत्र दिने व्यवस्था गरेका

Laxmi Pd Joshi

- १९९८ मा Technical school मा Engineering शाखा खुलेको र १९९९ मा Overseer पढाइ (तालिम) सञ्चालन गरेको - नेपाल Art school कक्षा १-४ मा ३० जना विद्यार्थीका सङ्ख्या कायम
- इस्तिहारले २०५ गरीब बालबालिकालाई निःशुल्क पढाउन सकिने व्यवस्था उल्लेख
- इस्तिहारले वर्षको २ पटक जाँच लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको
- ८०५ हाजिर नभइ कक्षा चढाउन नहुने सिफारिस
- सञ्चालक समितिको व्यवस्था विद्यालयमा अनिवार्य
- शिक्षाको इस्तिहारमा १ देखि ४२ दफा थिए - इस्तिहारले विद्यालय सञ्चालक समितिमा २ जना BA pass र १ जना Medical Doctor राख्ने कोशिष गनुपर्ने उल्लेख - इस्तिहार जारी भए पछि Director Generalof public instruction ले मात्र विद्यालय खोल्ने अनुमति दिने व्यवस्था
- सुरुमा विद्यालयलाई दिइने आर्थिक सहायता १२०० रहेकामा वि.सं. २०२८ मा ७२०० कायम
- वि.सं १९९६ मा धरानमा शारदा मिड्लि सकूलको स्थापना - वि.सं. १९९८ मा Inspector of school को स्थापना - वि.सं. १९९९ मा सूर्य प्रसाद उपाध्याय पहिलो इन्सपेक्टर नियुक्त
- १९९८ मा मेजर जनरल शारदा शमशेर शिक्षा को स्थापना जुद्धले १९९१ वैशाख १ स्थापित गरेको नेपाल Art school १९९५ जुद्धकला स्कुलमा परिणत
- २००० मा बनारस हिन्दु विश्वविद्यालय मा नेपाल चेयरको स्थापना ।ऋजबष्कबल रामराज पन्त
- २००२ मा शिक्षा विभागको डाइरेक्टर जनरल अफ पब्लिक इन्स्ट्रक्सनमा मेजर जनरल मृगेन्द्रशमशेर नियुक्त
- वि.सं. २०००/२००१ तिर काठमाडौंमा घरेलु उद्योग विद्यालय स्थापना
- वि.सं. २००३ मा चर्खा प्रचारक फाँट खडा
- वि.सं. २००४ मा यसको नाम चर्खा तालिम कायम (यसका शिक्षक सैनिक जवान थिए)
- वि.सं. २००३ देखि २ ओटा Deputy इन्सपेक्टर अफ स्कुल (१) जनकपुर (२) पाल्पामा स्थापना

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

♥ पूर्वको जनकपुरमा रहेको Inspector of school ले ६ ओटा अञ्चल हेर्न दीर्घ राज कोइराला र पाल्पामा पश्चिम ८ अञ्चल हेर्न Deputy Inspector of school मा राम सिंह ठकुरीलाई जिम्मा दिइएको थियो भने काठमाण्डौ चिफ स्कूल इस्पेक्टरमा ऋषिकेश शाह नियुक्त

➢ **पद्मशमशेरको समयमा भएको शिक्षा विकास २००२ – २००७**

♥ २००२ मा पद्मशमशेर प्रधानमन्त्री भए - म राष्ट्रको नोकर हुँ भन्ने व्यक्ति पद्मशमशेर

♥ इलाम High school को Primary level को स्थापना वि.सं. २००३ सालमा

♥ २००३ मा पाल्पा मिडिल स्कुल स्थापना - वि.सं २००३ मा आधार गोश्वारा स्थापना - संस्कृत भाषामृत भाषा भन्ने प्रधानमन्त्री पद्मशमशेर हुन् (२००४ मा) - आधार स्कुल खोल्ने योजना २००३ मा बन्यो - आधार स्कुल खोल्न जुद्ध शमशेरले २ सदस्यीय टोली भारत पठाएका - वि.सं. २००४ मा सर्वप्रथम ३ जना छात्राहरू त्रिचन्द्र कलेजमा भर्ना भएका - २००४ मा पहिलो कन्या हाइस्कुल पद्मकन्या विद्याश्रम ढिल्ली बजार स्थापना (आषाढ) पशु चिकित्सा तालिमको स्थापना - २००४ मा जयतु संस्कृतम् आन्दोलन शुरु (आषाढ १ गते

♥ नेपाल अधिराज्यका विभिन्न ठाउँमा खुल्ने आधार स्कुलमा पढाउने शिक्षक तयार गर्न पहिलो शिक्षक शिक्षण केन्द्र वि.सं. २००४ साल जेठ १० गते ताहाचलमा स्थापना । उक्तकेन्द्रको प्रधानाध्यापकमा भवनाथ ढुङ्गानालाई नियुक्त । - आधार शिक्षक शिक्षण केन्द्रमा संस्कृतमा मध्यमा सम्म वा अङ्ग्रेजीका दशम् कक्षा उत्तीर्ण गरेका भाषा पाठशालाका शिक्षक वा अन्य इच्छुक व्यक्तिलाई तालिमको निम्ति प्रवेश - तालिमका सहभागीका लागि छात्रावास अनिवार्य

♥ ार्तिक ७ गते बुधबार (October 1947) मा दरवार स्कुलको प्राङ्गणमा एक भव्य समारोह बीच केशर शमशेरको अध्यक्षतामा भएको थियो - २००४ मा सार्वजनिक प्रारम्भिक शिक्षाको स्थापना

♥ वि.सं. २००४ मा नेपालमा वैधानिक कानून २००४ जारी - वि.सं. २००४ मा कृषि अड्डा अन्तर्गत पशु चिकित्सक तालिम केन्द्र स्थापना - वि.सं. २००४ खादी स्कुल,जेल तालिम केन्द्र स्थापना

Laxmi Pd Joshi

- वि.सं. २००४ मा वन विभाग अन्तर्गतको २ वर्षे रेञ्जर तथा फरेष्टरको तालिम हेटौडामा सुरु - २००५ असोज १५ गते नेपाल शिक्षा (आधार शिक्षा) पत्रिकाको प्रथम प्रकाशन - आधार स्कुलका तहहरू : ३ किसिमका थिए (१) प्राथमिक कक्षा १,२, ३ (२) माध्यमिक कक्षा ४,५ र (३) उच्च आधार शिक्षा कक्षा६,७ र ८
- २००४ मा स्थापित आधार स्कुलले प्रति स्कुल ५ ओटा प्रौढ शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्नुपर्ने
- २००५ भाद्र १० गते २५ सदस्यीय विश्व विद्यालय सभा गठन, अध्यक्ष मृगेन्द्र शमशेर,२००७ सालमा सोका लागि ५ लाख विनियोजन
- २००५ मा मण्टेश्वरी (पूर्व प्रा.वि.को स्थापना । उक्त स्कूलको प्र.अ मा भारतीय नागरिक के.यु. धामा र उनकी श्रीमती मोहनी देवी धामा शिक्षकको रूपमा नियुक्त - २००६ वैशाखमा आधार शिक्षक शिक्षण केन्द्रमा तालिम शुरु
- ग्रामसेविका विद्यालय स्थापना: मनोहरा दरवारमा २००६ मा ग्रामसेविका विद्यालय स्थापना गरी सञ्चालन गरिएको । विद्यालयको प्रमुखमा सुकुमाया लामा नियुक्त

➢ **<u>२००७ साल देखि २०४० साल सम्मको शिक्षाको इतिहास</u>**

- २००७ चैत्र १५ नक्सालमा रात्री पाठशाला स्थापना,स्थायी स्वीकृति २००९ साल फागुनमा रात्री पाठाशालामा एस.एल.सिको कोर्ष (कक्षा १देखि १०)लाई ३ वर्षमा सम्पन्न गरी परीक्षामा सहभागी - २००८ सालमा रात्री पाठशालाबाट जम्मा ५ जना विद्यार्थीहरू एस.एल.सी परीक्षामा सहभागी भएकोमा ३ जना उतीर्ण
- रात्री पाठशालाको अवधारणा भारतको लाहोरबाट वि.सं १९७४ मा आएको –ANGLO Nepali Grammar का लेखक ज्वाला सिंह हमाल थिए वि.सं. २००९
- सालमा सरदार रूद्रराज पाण्डेको अध्यक्षतामा २० सदस्यीय 'राष्ट्रिय शिक्षा बोर्ड' गठन गरिएको । यस बोर्डको सिफारिसअनुसार वि.सं. २०१० साल चैत्र ९ गते ४६ सदस्यीय राष्ट्रिय शिक्षा योजना आयोग गठन । सल्लाहकार डा. ह्यूग वि. उड् थिए - 'नेपालमा शिक्षा' नामक उक्त

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

- ♥ वि.सं. २००४ मा वन विभाग अन्तर्गतको २ वर्षे रेन्जर तथा फरेष्टरको तालिम हेटौंडामा सुरु - २००५ असोज १५ गते नेपाल शिक्षा (आधार शिक्षा) पत्रिकाको प्रथम प्रकाशन - आधार स्कुलका तहहरू : ३ किसिमका थिए (१) प्राथमिक कक्षा १,२, ३ (२) माध्यमिक कक्षा ४,५ र (३) उच्च आधार शिक्षा कक्षा६,७ र ८
- ♥ २००४ मा स्थापित आधार स्कुलले प्रति स्कुल ५ ओटा प्रौढ शिक्षा केन्द्र सञ्चालन गर्नुपर्ने
- ♥ २००५ भाद्र १० गते २५ सदस्यीय विश्व विद्यालय सभा गठन, अध्यक्ष मृगेन्द्र शमशेर,२००७ सालमा सोका लागि ५ लाख विनियोजन
- ♥ २००५ मा मण्टेश्वरी (पूर्व प्रा.वि.को स्थापना । उक्त स्कूलको प्र.अ मा भारतीय नागरिक के.यु. झामा र उनकी श्रीमती मोहनी देवी झामा शिक्षकको रूपमा नियुक्त - २००६ वैशाखमा आधार शिक्षक शिक्षण केन्द्रमा तालिम शुरु
- ♥ ग्रामसेविका विद्यालय स्थापनाः मनोहरा दरवारमा २००६ मा ग्रामसेविका विद्यालय स्थापना गरी सञ्चालन गरिएको । विद्यालयको प्रमुखमा सुकुमाया लामा नियुक्त

➢ **<u>२००७ साल देखि २०४० साल सम्मको शिक्षाको इतिहास</u>**

- ♥ २००७ चैत्र १५ नक्सालमा रात्री पाठशाला स्थापना,स्थायी स्वीकृति २००९ साल फागुनमा रात्री पाठाशालामा एस.एल.सिको कोर्ष (कक्षा १देखि १०)लाई ३ वर्षमा सम्पन्न गरी परीक्षामा सहभागी - २००८ सालमा रात्री पाठशालाबाट जम्मा ५ जना विद्यार्थीहरू एस.एल.सी परीक्षामा सहभागी भएकोमा ३ जना उत्तीर्ण
- ♥ रात्री पाठशालाको अवधारणा भारतको लाहोरबाट वि.सं १९७४ मा आएको –ANGLO Nepali Grammar का लेखक ज्वाला सिंह हमाल थिए वि.सं. २००९
- ♥ सालमा सरदार रूद्रराज पाण्डेको अध्यक्षतामा २० सदस्यीय 'राष्ट्रिय शिक्षा बोर्ड' गठन गरिएको । यस बोर्डको सिफारिसअनुसार वि.सं. २०१० साल चैत्र ९ गते ४६ सदस्यीय राष्ट्रिय शिक्षा योजना आयोग गठन । सल्लाहकार डा. ह्यूग वि. उड्. थिए - 'नेपालमा शिक्षा' नामक उक्त

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

Laxmi Pd Joshi

प्रतिवेदन नेपालको पहिलो प्रकाशित शिक्षा दस्तावेज रहेको वि.सं. २०१० - शैक्षिक विकेन्द्रीकरण गर्ने उद्देश्यले देशको भूभागलाई ७ क्षेत्रमा बाँडी डिभिजनल इन्स्पेक्टरको व्यवस्था भएको (धनकुटा, जनकपुर, काठमाडौँ", पोखरा, तौलिहवा, नेपालगञ्ज र सिलगढी (माघ १६)

- वि.सं. २०१० सालमा मिडिल तथ्य प्राइमरी स्कुलका लागि पाठ्यक्रम प्रकाशित
- प्राथमिक शिक्षकलाई तालिम दिने उद्देश्यले राष्ट्रिय शिक्षक शिक्षण केन्द्र खुलेको वि.सं. २०११
- नेपालमा सर्वप्रथम शिक्षक तालिमको सुरुआत
- देशभरमा जनता, शिक्षा प्रशासक, शिक्षक तथा शिक्षाप्रेमी, सरकारी कर्मचारी, बुद्धिजीवी, सामाजिक कार्यकर्तासँग प्रत्यक्ष सम्पर्क तथा प्रश्नावलीका माध्यमबाट राय सङ्कलन गरी "नेपालमा शिक्षा" नामक प्रतिवेदन (फागुन १८) वि.सं. २०१२ - अधिकांश आधार स्कुललाई अङ्ग्रेजी स्कुलमा परिणत वि.सं. २०१३
- शिक्षकलाई तालिम प्रदान गर्न नर्मल स्कुलको स्थापना र वि.सं. २०२३ सालमा यसको नाम प्रा शि शि केन्द्र रहन पुगेको - कलेज अफ एजुकेसनको स्थापना (भाद्र २४)
- आधार शिक्षक शिक्षण केन्द्र नेपाल शिक्षक शिक्षण केन्द्रमा परिणत वि.सं.२०१४
- नेपालभरका विद्यालयमा नेपाली भाषाबाट पढाउनुपर्ने व्यवस्था भएको वि.सं. २०१५
- नेपालमा शैक्षिक प्रशासनलाई २८ जिल्लामा विभाजन गरिएको वि.सं. २०१६
- वैशाख १ गतेदेखि लागु हुने गरी प्राथमिक स्कुलको पाठ्यक्रम सरकारीतवरबाट प्रकाशित गरिएको
- त्रिभुवन विश्वविद्यालयको बडापत्र घोषणा भई त्रिभुवन विश्वविद्यालयको स्थापना भएको वि.सं.२०१८ - वि.सं. २०१८ वैशाख २५ गते तत्कालीन शिक्षा मन्त्री विश्वबन्धु थापाले अध्यक्षतामा १२ सदस्यीय सर्वाङ्गीण राष्ट्रिय शिक्षा समितिको गठन
- जाँच पास अड्डालाई परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयमा गाभिएको (आषाढ ३१)

Laxmi Pd Joshi

- शिक्षा प्रशासनलाई १४ अञ्चल र ७५ जिल्लामा विस्तार - पाठ्यपुस्तक लेखन र उत्पादनका लागि संयुक्त राज्य अमेरिका सरकारको सहयोगमा शिक्षा सामग्री केन्द्रको स्थापना भएको - रोटरी क्लबले कुमार नाम गरेको व्यक्तिलाई विशेष शिक्षा सम्बन्धी तालिम लिन अमेरिका पठाएको
- वि.सं. २०१९ - पहिलो शिक्षा ऐन जारी
- Educational planning and Economic Implications - Draft Report of the UNESCO mission to kathmandu, 1962 प्रतिवेदन डा. ब्रुनो केनलले पेस गरेको वि.सं.२०२० - वि.सं. २०२० माघ १३ गते राजा महेन्द्रबाट (झापाको बुधबारे अनिवार्य निःशुल्क प्राथमिक शिक्षाको उद्घाटन
- वि.सं. २०२० मा २० जिल्लामा, २०२३ मा १२ जिल्लामा र २०२४ मा ४३ जिल्लामा विकेन्द्रीकरण योजना लागू - दृष्टिविहीनलाई पढाउने शिक्षक तालिम शुरुवात वि.सं. २०२१
- विशेष शिक्षा कार्यक्रमको थालनी वि.सं.२०२२
- एम.एस.सी को पढाइ शुरु वि.सं. २०२३
- पहिलो शिक्षा नियमावलीको प्रकाशन र यसले जिल्ला शिक्षा निरीक्षक तथा विद्यालय सञ्चालक समितिको काम तोकेको - काठमाडौंको नक्सालमा बाल मन्दिरको स्थापना
- संस्कृत शिक्षा सुधार परामर्श दातृ समिति गठन
- Science Teaching Enrichment Programme (STEP० सञ्चालन गर्न सरकार तथ्य USAID बीच सम्झौता वि.सं.२०२४ - राष्ट्रिय शिक्षा सल्लाहाकार परिषद गठन वि.सं. २०२५
- कलेज अफ एजुकेशनमा ScienceEducation Programme सुरु
- गणित विषयलाई रुचीकर बनाउन प्राइम (PRIME) कार्यक्रम लागू वि.सं. २०२६
- युनिसेफको अनुदानमा Teacher Educator Training Programme सुरु

Laxmi Pd Joshi

- विशेष शिक्षा परिषद्को गठन - लियाजो समितिको स्थापना वि.सं. २०३१ - शिक्षा दिवस मनाउन सुरु गरिएको र त्यसै अवसरमा प्राथमिक शिक्षा निःशुल्क घोषणा गरिएको (फाल्गुण १२)वि.सं.२०३२/०३३
- सरकारले देशका दुर्गम २८ विद्यालयमा निःशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण गर्न थालेको वि.सं. २०३३
- विज्ञान विषयमा विद्यावारिधी शुरु वि.सं. २०३५ - कृषिमा स्नातक पढाइ शुरु
- साधारण चिकित्सामा स्नातक शुरु - Civil इन्जिनियरमा स्नातक शुरु
- निर्मल वाल विकास केन्द्र स्थापना वि.सं. २०३६ - रेडियोबाट शिक्षक तालिम कार्यक्रम सुरु गर्ने योजना तयार वि.सं. २०३७ - सालदेखि रेडियो नेपालबाट शिक्षक तालिम कार्यक्रम प्रशारण
- निजी क्षेत्रमा कलेज स्थापना गर्न स्वीकृत दिन थालियोवि.सं. २०३८ - राष्ट्रिय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना लागू वि.सं. २०३९ - रणधीर सुब्बाको अध्यक्षतामा शाही उच्च शिक्षा आयोग गठन - एसियाली विकास बैंकको सहयोगमा विज्ञान शिक्षा परियोजना सुरु भएको (२०३९/४०) - समेष्ट प्रणालीको सट्टा वार्षिक प्रणाली संचालन
- सेती परियोजनाबाट २१ दिने प्राथमिक शिक्षक तालिम शुरु स्नातक वन विज्ञानमा शुरु
- बन विज्ञानमा स्नातक पढाइ शुरु वि.सं. २०४०
- रणधीर सुब्बाको अध्यक्षमा गठित आयोगले शाही उच्च शिक्षा आयोगको प्रतिवेदन पेस

Laxmi Pd Joshi

तयार पार्ने लक्ष्मीप्रसाद जोशी
शिक्षक श्री सरस्वती मा वि बिजगडा बझाङ

- राष्ट्रिय शिक्षा सल्लाहकार परिषद पुर्नगठन - नेपाल अन्धा अपाङ्ग संघको खगेन्द्र बहादुर बस्नेतले स्थापना वि.सं. २०२७
- २०१८ मा स्थापित १४ अञ्चल शिक्षा शिक्षा अधिकारी खारेज गरियो त्यसपछि २९ ओटा जिल्लामा जिल्ला शिक्षा अधिकारी र बाँकी ४६ जिल्लामा रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीमा जि.शि.नि. नै कायम भए (कार्तिक १) वि.सं.२०२८
- नयाँ शिक्षा योजना लागु (यसलाई राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना पनि भनिन्छ)
- पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको स्थापना भएपछि देशभर एउटै राष्ट्रिय पाठ्यक्रम लागु गर्ने कार्यको थालनी भएको (भाद्र ५)
- विद्यालय निरीक्षण गर्न प्रा.वि.नि, नि.मा.वि. नि. र मा.वि.नि. को व्यवस्था
- महिला शिक्षा कार्यक्रम (पोखराबाट) सुरु - नयाँ शिक्षा ऐन जारी (भाद्र २४) - नयाँ शिक्षा ऐन तथा NESP लागू (कार्तिक १५ गते चितवन र कास्की जिल्ला)
- नयाँ शिक्षा योजना लागू गर्न आवश्यक शिक्षा नियमावली प्रकाशित (कार्तिक३०)
- योजनावद्ध रुपमा विशेष शिक्षा कार्यक्रमका थालनी
- २ + १३ + १६ + २० +२४ जिल्लाका दरले क्रमश: शिक्षा ऐन लागू हुने वि.सं. २०३०
- वि.सं. १९८५ मा स्थापित राजकीय आयुर्वेदिक विद्यालय वि.सं. २०३० साउन १ गते देखि त्रि.वि. अन्तर्गत चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थानमा रुपान्तरण
- वि.सं. १९८७ फागुन १९ मा खोलिएको वसन्तपुर, कुमारी चोकको टेक्निकल स्कुललाई इन्जिनियरिङ इन्स्टिच्युटमा परिवर्तन
- नि.मा.वि.नि.को व्यवस्था हटाई प्रा.वि.नि र मा.वि.नि. को व्यवस्था
- प्रा.वि. तहको शिक्षा नि:शुल्क गर्ने राजा वीरेन्द्रको घोषणा (फाल्गुण १२)

Laxmi Pd Joshi